

Handleiding

Mega

mediawijs werkboek

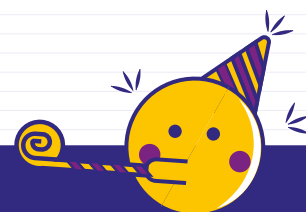
Wat leuk dat jij en je klas aan de slag gaan met De Schaal van M! Dit werkboek zal je helpen om op een laagdrempelige manier aan mediawijsheid te werken in de klas.

Zo werkt het!

Net als bij De Schaal van M is het in het werkboek de bedoeling om zoveel mogelijk lampjes te verzamelen. Per afgewerkte opdracht waar een lampje bijstaat, kunnen jullie één lampje inkleuren van de letter M op de eerste pagina. Hebben jullie alle lampjes ingekleurd? Dan zijn jullie supermediawijs!

Voor opdrachten met een sterretje rek je best wat extra tijd uit: deze zijn iets uitdagender en creatiever. Het resultaat hiervan kan je opladen op www.deschaalvanm.be/prikbord.

In deze handleiding vind je extra info over de thema's, de oplossingen van de invulopdrachten, tips en richtvragen voor een klasgesprek.

Mediawijs zijn: wat is dat?

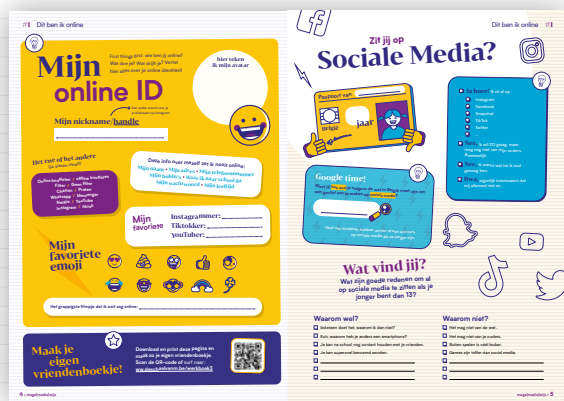
Als je mediawijs bent, kan je media gebruiken én begrijpen. Daar heb je bepaalde kennis (weten), vaardigheden (kunnen) en attitudes (willen, durven) voor nodig. Het gaat dus over meer dan knoppenkennis alleen. Zo is het ook belangrijk dat je oplossingsgericht kan kijken naar digitale problemen, zelf media-inhoud kan creëren en kritisch en bewust kan omgaan met media.

Met andere woorden: mediawijsheid heeft veel kantjes. En die zijn vandaag allemaal noodzakelijk in ons leven.

- Meer weten over mediawijsheid? Het competentiemodel is een handig vertrekpunt: www.mediawijs.be/competentiemodel.
- Benieuwd naar de mediawijze leerdoelen in het lager onderwijs? Check dan eens de leerlijn mediawijsheid: www.mediawijs.be/leerlijn.

#1 Dit ben ik online

Je online identiteit omvat alles wat je online over jezelf deelt. Meestal is het een verlengde van je offline identiteit, maar online kan je jezelf ook een béétje anders voordoen. Net als in de offline wereld hangt je online identiteitsbeleving sterk af van je levensfase, je netwerk, enzovoort. Anderen (ook vreemden) kunnen veel informatie halen uit wat je online deelt. Daarom is het belangrijk om goed na te denken over wat je wel en niet online zet.

Oplossingen

ZIT JIJ OP SOCIALE MEDIA?

Google Time: **13 jaar**

Extra lestips

MIJN ONLINE ID

Laat de leerlingen een mooie **kaft knutselen** voor 'Het grote mega(media)wijze vriendenboekje van de klas'. Elke dag mag iemand uit de klas het boekje mee naar huis nemen en een pagina invullen. Laat ze ook een tekening maken van hun favoriete activiteit op het internet.

ZIT JIJ OP SOCIALE MEDIA?

Kunnen je leerlingen nog meer **redenen bedenken** om sociale media wel/niet te gebruiken op hun leeftijd? Laat voor- en tegenstanders met elkaar in discussie gaan.

Wist je dat ...

... kinderen gemiddeld vanaf 9 jaar hun eigen smartphone hebben?

... veel kinderen al voor hun 13de verjaardag op sociale media zitten? In België mogen kinderen eigenlijk pas vanaf 13 jaar een account aanmaken, tenzij ze toestemming hebben van hun ouders.

... vooral TikTok en Snapchat erg populair zijn in het vijfde en zesde leerjaar? 54% (TikTok) en 46% (Snapchat) van de leerlingen in de 3de graad gebruikt deze sociale media weleens!

Bron: Apestaartjaren 2020

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wat is het verschil tussen je 'identiteit' en je 'online identiteit'?
- 2 Waarom zou je al voor je 13de verjaardag een profiel op sociale media aanmaken?
- 3 Wat is het verschil tussen een openbaar en een privé account? Hoe stel je dat in? (Een privé account is enkel zichtbaar voor je online vrienden. Je kan dit aanpassen via de privacy-instellingen.)
- 4 Kan het kwaad om je echte naam en een herkenbare selfie op je profiel te zetten? (Dat kies je natuurlijk zelf, maar je privacy is altijd beter beschermd als je een pseudoniem verzint en onherkenbaar bent op foto's).
- 5 Zou je een foto op je profiel verwijderen als je te weinig likes krijgt?

Dit doe ik #2 online

Als je surft op het internet, laat je sporen na. Een filmpje dat je deelt, een online petitie die je ooit getekend hebt ... samen vormt het je digitale voetafdruk. Iedereen kan je digitale voetafdruk bekijken, dus ook jijzelf: je hoeft alleen maar je naam te googelen! Krijgen je leerlingen later spijt van iets dat ze vandaag online hebben gezet? Dat is geen ramp, maar vertel ze wel dat niet alles even makkelijk weer weg te halen is.

Extra lestips

CHECK JE DIGITALE VOETAFDruk

Wie durft z'n eigen naam eens in te tikken op Google? Laat je leerlingen zelf hun digitale voetafdruk **onderzoeken!** Pals meteen ook of ze iets zijn tegengekomen dat ze liever niet online zien staan.

TIP

Check niet met de hele klas elkaars digitale voetafdruk. Iedereen is anders: het is oké dat de ene grappige foto's van zichzelf deelt, terwijl de ander zo iets liever niet online gooit. Je hoeft ook niet te shockeren om iets te leren.

HET INTEROEPSNET

Verdeel de leerlingen in **groepjes** en laat ze een leuke challenge uitkiezen om te proberen. Ze kunnen ook zelf een **challenge bedenken**. Nadien kunnen ze hun filmpje of foto van de challenge tonen aan de rest van de klas (als iedereen in hun groepje daar toestemming voor geeft).

Wist je dat ...

... een deel van je digitale voetafdruk onzichtbaar is? We hebben het dan over 'cookies': kleine bestandjes die onthouden welke websites je bezocht hebt en welke gegevens je hebt ingegeven, zodat je bijvoorbeeld ingelogd kan blijven op Instagram.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Mag jij al een account hebben op sociale media van je ouders? **gebruiken? Waarom?**
- 2 Ken jij nog meer sociale media? Heb je daar een account op?
- 3 Is het oké dat kinderen jonger dan 13 jaar sociale media **4** Waarom denk je best 2 keer na voor je iets online zet?
- 5 Zou jij vriendschapsverzoeken aanvaarden van mensen die je niet kent? **Waarom?**

#3 Surfen op het web

Deze test doet je leerlingen nadenken over situaties die zich kunnen voordoen in hun online leefwereld. Hoe zouden ze telkens reageren? Afhankelijk van hun antwoorden ontdekken ze of ze vrij zorgeloos omspringen met hun online activiteiten of juist heel bewust. Als leerkracht krijg je zo een goed beeld van het online gedrag van je leerlingen.

Extra lestips

TEST! HOE SURF JIJ OP HET INTERNET?

Zet alle Chilly Willy's, Fluitende Floppy's en Alerte Amigo's samen in drie groepen. Laat ze een **groeps gesprek** voeren over hun antwoorden. Herkennen ze zichzelf in het resultaat dat ze kregen? Meng daarna alle groepen door elkaar en laat ze in discussie gaan over elkaars online gedrag. Wat vinden ze van de antwoorden die hun klasgenoten gaven?

Wist je dat ...

- ... een spatie het minst gebruikte teken is in een wachtwoord?
- ... '123456' en 'qwerty' nog altijd veelvoorkomende wachtwoorden zijn?
- ... een wachtwoordzin veiliger is dan een wachtwoord, om de eenvoudige reden dat het langer is?

3x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie krijgt welk profiel? Hadden je leerlingen dit van zichzelf verwacht? (Merk je dat er vooral één duidelijk profiel is in de klas? Ga na waarom en vraag door.)
- 2 Herken je jezelf in het profiel dat je krijgt? Vind je jezelf eerder een mix van meerdere profielen?
- 3 Twijfel je vaak hoe je best reageert in bepaalde (online) situaties? Of vind je dat je sterk in je schoenen staat?

Influencers #4

Het woord 'influencer' komt van het Engelse woord 'influence' of 'invloed'. Influencers worden dus zo genoemd omdat ze op sociale media heel wat volgers hebben die naar hen opkijken en die ze kunnen beïnvloeden. Net als BV's op tv doen zij hun ding op het internet, door bijvoorbeeld foto's te posten of te vloggen. Influencers kennen hun doelgroep goed en spelen daar ook op in. Kinderen zien hen dan ook als voorbeeld: ze doen hen na, willen dezelfde spullen kopen ... Daarom werken ze vaak samen met bedrijven om reclame te maken.

Extra lestips

HET LEVEN VAN EEN INFLUENCER

Laat de leerlingen het interview met Gloria lezen en verdeel ze vervolgens in groepen. Geef ze een blad met één van de vragen voor het klasgesprek (zie hiernaast). Laat ze samen nadenken over een antwoord, dat ze **voorstellen** aan de rest van de klas. Moedig hen aan om verder te gaan dan enkel 'ja' of 'nee': zorg dat ze ook **goede argumenten** hebben. Na elke 'spreekbeurt' kan de rest van de klas vragen stellen of eigen meningen en ervaringen delen. Tijdens de voorbereiding kan je als leerkracht door de klas lopen en helpen waar nodig.

TIP

Begrijpen je leerlingen wat een influencer juist is en doet? De video achter deze QR-code vat het goed samen. Bekijk het filmpje klassikaal voor je met het thema begint.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie zou er wel influencer willen zijn? Waarom wel of niet?
- 2 Welke influencers volg je? Naar welke vlogs kijk je?
- 3 Wat is er zo leuk aan influencers volgen of vlogs kijken?
- 4 Merk je de 'invloed' die een influencer of vlogger op je heeft?
- 5 Wat als een influencer iets gevaarlijks zou doen? Zou je dat dan ook durven?

Wist je dat ...

... Céline en Michiel (CEMI) dé grootste TikTok-sterren zijn in Vlaanderen? Ook Stien Edlund en Acid zijn heel populair.

... veel bedrijven partnerships aangaan met 'micro-influencers' die een klein aantal volgers hebben? Ze hebben vaak een trouwe aanhang en vragen nog niet zoveel geld.

#5 Het knotsgekke internet

Op het internet kan je véél ontdekken. Nieuwe woorden bijvoorbeeld! Hoewel sommige best grappig klinken, is het goed om even stil te staan bij hun betekenis. Weten je leerlingen bijvoorbeeld dat je cookies kan uitschakelen als je niet wil dat reclamemakers weten waar je naar surft? Dat je de *filterbubbel* kan doorprikken door zelf op zoek te gaan naar informatie? En dat je een foto kan uploaden op Google Reverse Image Search, om te checken of het om een *catfish* gaat?

Oplossingen

HET KNOTSGEKKE INTERNET

Welk dier speelt de hoofdrol in het eerste YouTube-filmpje? **Olifant**

Wat spookt de man uit? **Hij wil Google Maps om de tuin leiden. Door de vele gsm-signalen lijkt het alsof veel auto's traag aan het rijden zijn, waardoor Google Maps denkt dat er een file is.**

Extra lestips

HET KNOTSGEKKE INTERNET

Er zijn nog véél **meer gekke woorden** op het internet. Laat je leerlingen per twee nadenken: kennen ze er nog? Overloop alle woorden in de klas en laat de leerlingen de betekenis raden.

#CHALLENGE

Een *meme* (spreek uit als 'miem') is een vorm van internethumor, die bestaat uit een foto of gif'je met wat tekst op. Voor wie niet veel tijd op het internet doorbrengt of de context niet kent, kan een meme raar overkomen. Laat je leerlingen eens **zelf een meme maken**. Bespreek nadien in de klas of iedereen de meme begrijpt.

Wist je dat ...

... het woord 'meme' al in 1976 voor het eerst gebruikt werd, door de evolutiebioloog Richard Dawkins? Het woord beschrijft de manier waarop cultuur verspreid wordt.

... mensen die memes niet begrijpen 'normies' worden genoemd?

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Heb jij al gehoord van deze grappige internetwoorden? Wist je wat ze betekenen?
- 2 Welke internetwoorden ken je nog?
- 3 Heb jij al gehoord van memes? Welke bekende memes ken je?
- 4 Heb je zelf al een meme gemaakt en gedeeld?
- 5 Heb je je al eens gevoeld bij het zien van een bepaalde meme?

Nepnieuws #6

Er circuleren online heel wat misleidende berichten. Soms gaat het om reclame voor een vreemd product, in andere gevallen om phishing of internetfraude of nog andere keren gewoon om fake news. De gouden regel? Als iets te mooi is om waar te zijn, dan is dat vaak ook zo. Wat zegt je voorgevoel? De tips in het boekje helpen je leerlingen om echt en nep van elkaar te onderscheiden.

Oplossingen

NEP OF ECHT?

Efteling: **phishing** (internetfraude waarbij iemand je gegevens probeert te verkrijgen)

Nieuwe emoji's: **kettingbericht** (berichtje met valse beloftes, op voorwaarde dat je het doorstuurt)

Dolfijn: **nepnieuws** (foute informatie die verpakt is als nieuws)

TikTok: **clickbait** (veelbelovende titel die je wil verleiden om door te klikken)

Extra lestips

NEP OF ECHT?

- Hebben jullie in de klas al eens een verhaal van Kritikat beluisterd? Deze speelse kat leert je leerlingen om **feit en fictie** uit elkaar te houden. Je vindt alle verhalen op www.kritikat.be
- Wie kan de beste clickbait-titel of het origineelste kettingbericht **verzinnen**? Verdeel de klas in groepjes en daag je leerlingen uit!

Wist je dat ...

... ex-president Trump *fake news* ook weleens 'alternatieve feiten' heeft genoemd? Klinkt veel mooier, maar nepnieuws blijft natuurlijk nepnieuws.

... je van sommige kettingberichtjes nachtmerries kan krijgen? Krijg je een eng berichtje, dan spreek je hier best gewoon een volwassene over aan: die zal je snel gerust kunnen stellen.

5x voer voor een klasgesprek

- 1** Kwam je ooit al een nieuwsbericht tegen waarbij je twijfelde of het echt was?
- 2** Heb je al eens op misleidende reclame geklikt?
- 3** Heb je al een phishingbericht via mail of WhatsApp gekregen?
- 4** Stuurde je ooit al een kettingbericht door?
- 5** In welke gevallen vind je het moeilijk om te weten of iets echt is?

#7 Het internet door de jaren heen

Het internet is een netwerk van miljarden computers die met elkaar verbonden zijn. Het is op heel korte tijd ontstaan: de eerste stappen werden pas gezet in de jaren zestig. Door computers aan elkaar te koppelen, konden mensen met elkaar communiceren. Het internet was geboren en langzaam werd het netwerk almaar groter. Tegen het einde van de jaren negentig was het internet wereldwijd verspreid, en dankzij breedbandverbindingen en mobiele netwerken is het gebruik ervan alleen maar toegenomen.

Extra lestips

HET INTERNET: VROEGER EN NU

Wat zal er volgens je leerlingen in de toekomst allemaal mogelijk zijn? Laat iedereen een **kunstwerk maken** van zijn idee. Misschien komt er wel een dag dat het flink wat geld waard is!

Wist je dat ...

... niemand de baas is van het internet? Iedereen die er toegang toe heeft, bouwt mee aan een 'stukje' internet!

... zoekmachines enkel in de toplaag van het internet zoeken? Daaronder ligt het 'dark web': een plek voor illegale porno en criminele contacten. Je hebt er speciale software voor nodig.

... het eerste computervirus in 1971 gemaakt werd als voorbeeld van een virus? Het heette de Creeper Worm: alle computers die ermee geïnfecteerd waren, toonden de boodschap 'I'm the creeper: catch me if you can.' Het virus kon zichzelf ook kopiëren!

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie weet hoe het internet werkt?
- 2 Wat als het internet ooit 'kapot' gaat? Zou dat kunnen?
- 3 Zouden alle dingen bij 'Voorspel de toekomst' ooit mogelijk zijn?
- 4 Is het internet een goede zaak voor de wereld?
- 5 Zou je liever in een wereld zonder internet leven?

Games #8

Voor velen is gamen een leuke, ontspannende hobby. Sommigen gamen liefst in hun eentje, andere met vrienden of vreemden op het internet en nog anderen vinden het vooral leuk om naar andere gamers te kijken. Er zijn zelfs gamers die van gamen hun beroep maken! We zeggen al snel dat iemand 'verslaafd' is aan gamen, maar meestal gaat het eerder om 'overmatig gamen'. Belangrijk is dat je leerlingen een goede balans vinden tussen gamen, andere hobby's en afspreken met vrienden.

Oplossingen

BEN JIJ EEN ECHTE GAMER?

Skin: iets dat je kan veranderen aan het uiterlijk van je personage in een game, bv. een outfit

(Re)spawnen: (opnieuw) belanden in een virtuele spelwereld, bv. nadat je personage dood is gegaan

Camper: een speler die zich de hele tijd op dezelfde plek verstoppt

Wist je dat ...

... Discord het favoriete sociale netwerk is van gamers? Via Discord kan je tegelijk gamen en praten met je vrienden of andere gamers.

... veel games gratis zijn, maar je vaak wel allerlei items kan aankopen in het spel?

Extra lestips

GAMEN: FLAUW OF FUN?

Geef je leerlingen een **groen** (akkoord) **of rood** (niet akkoord) kaartje. Lees vervolgens de stellingen één voor één voor en laat ze een kaartje in de lucht steken. Duid telkens twee mensen met een tegengestelde mening aan om wat uitleg te geven.

Ja, er bestaan games waar zowel niet-gamers als fervente gamers graag mee aan de slag gaan! Sterker nog, je kan er zelfs wat van **leren**: vervang een van je lessen wereldoriëntatie eens door het spel van Ava & Trix! Alle info vind je op ava-trix.com.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Heb je al eens geld uitgegeven aan of in een game? Misschien zonder dat je het wist?
- 2 Speel je liever een gratis game met reclame of een betalend spel zonder reclame?
- 3 Waarom is stoppen met gamen soms moeilijk?
- 4 Bij wie zijn er thuis afspraken rond gamen?
- 5 Hoe merk je dat je te veel hebt zitten gamen?

#9 Filmpjes en privacy

Zelf media maken (filmpjes shooten, foto's bewerken, online tekenen ...) is een belangrijk aspect van mediawijsheid. Als je leerlingen zelf een foto of een filmpje maken, moeten ze rekening houden met 2 belangrijke rechten: het portretrecht (je hebt toestemming nodig om beelden van iemand te maken en te verspreiden) en het auteursrecht (je hebt toestemming nodig om beelden die iemand anders gemaakt heeft te gebruiken). Maakt of deelt iemand beelden van je leerlingen zonder hun toestemming? Dan kunnen ze vragen om die te verwijderen.

Oplossingen

PRIVACY, PLEASE!

Verborgen modus: **antwoord B**

Extra lestips

MAAK ZELF EEN STOPMOTION-FILMPJE

Kunnen je leerlingen niet meteen een idee bedenken voor hun filmpje? Maak op voorhand zelf een lijstje dat als **inspiratie** kan dienen. Een paar voorbeelden: een poppetje loopt van links naar rechts of een poppetje stapt in een auto en rijdt weg.

Wist je dat...

... je geen fancy camera of dure software nodig hebt om een video te maken of te bewerken? Je kan makkelijk aan de slag met een smartphone en een app als iStopMotion (iOs) of Stop Motion Studio (Android).

... je online heel wat rechtenvrije foto's en muziek kan vinden, die je gratis mag gebruiken? Surf eens naar www.gratisography.com of www.bensound.com.

... ouders hun toestemming moeten geven als je minderjarig bent? Toch is het best iets waar ouders en kinderen samen over beslissen.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wie maakte er zelf al eens een filmpje? En wat voor een filmpje dan?
- 2 Deel jij je foto's en filmpjes met iedereen? Of enkel met vrienden/familie?
- 3 Vraag je altijd toestemming om beelden van iemand te maken of te delen?
- 4 Heb je zelf al eens gevraagd om een foto of filmpje offline te halen?
- 5 Zou je ooit een foto delen van jezelf waarop je aan het huilen bent?

Chattaal #10

Jongeren gebruiken regelmatig emoji's en afkortingen om zich online uit te drukken. Lekker makkelijk, want soms heb je weinig tijd en een veel te klein toetsenbord voor een lange uitleg. De betekenis van online taal kan wel helemaal anders zijn dan je zou denken. Het is dus handig als je leerlingen weten wat emoji's en afkortingen willen zeggen. Zo zeggen ze niet per ongeluk iets raars!

Extra lestips

EMOJI-TALK

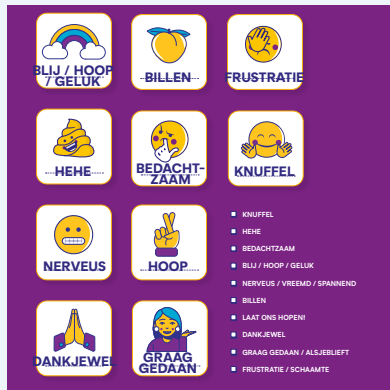
Laat je leerlingen hun favoriete emoji **uitbeelden**. Kan de rest van de klas raden om welke emoji het gaat? Maak er een wedstrijdje van!

CHATPRAAT

Er zijn te veel afkortingen om op te sommen! Welke kennen je leerlingen nog meer? En kunnen ze zelf een **afkorting bedenken** die echt superhandig zou zijn?

Oplossingen

EMOJI-TALK

CHATTAAAL

Hgh: **hoe gaat het**

Wbdlj: **wat bedoel je**

Idd: **inderdaad**

Idk: **i don't know**

Omg: **oh my god**

Jwl: **jawel**

Kwn: **ik weet het niet**

Wdj: **wat doe je**

My/imy: **miss you / I miss you**

It's lit: **het is superleuk**

Wist je dat ...

... er elk jaar nieuwe emoji's bijkomen? Meestal worden ze in de loop van de maand maart aangekondigd.

... er volledige emoji-woordenboeken bestaat? Surf maar eens naar www.emojipedia.org

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Wat is je favoriete emoji?
- 2 Welke emoji's kunnen soms verwarrend zijn?
- 3 Welke afkorting gebruik je zelf het meest?
- 4 Is een van je berichtjes al eens verkeerd overgekomen bij iemand?
- 5 Naar wie kan je niet zomaar een bericht vol emoji's en afkortingen sturen?

#11 Oké of niet oké?

Cyberpesten is een vorm van pesten via digitale media. Het kan bijvoorbeeld gaan om gemene WhatsApp-berichtjes, mails of reacties op sociale media. Toch valt niet elke negatieve uitlating onder cyberpesten: we spreken pas van pesten als 1) de dader de ander wil kwetsen, 2) de dader meer macht heeft dan het slachtoffer en 3) het gedrag meermaals gebeurt. Cyberpesten komt vaak voor omdat het anoniem en vanop afstand kan gebeuren. De rol van omstanders is heel belangrijk: als anderen het gedrag afkeuren, zal het zich minder snel herhalen.

Oplossingen

IS DIT CYBERPESTEN?

1. **Ja**
2. **Nee**
3. **Ja**
4. **Ja**
5. **Nee**

Wist je dat ...

... een emoji met gekruiste armen hét symbool is tegen cyberpesten of ongewenst gedrag op het internet?

... slachtoffers van cyberpesten sneller zelf zullen cyberpesten, en omgekeerd, dan bij 'gewoon' pestgedrag?

Extra lestips

HÉ, NIET CHILL!

Print de emoji's en leg ze op 3 verschillende **plaatsen in de klas**.

Vraag de leerlingen om plaats te nemen bij de emoji die het meest aansluit bij hun mening.

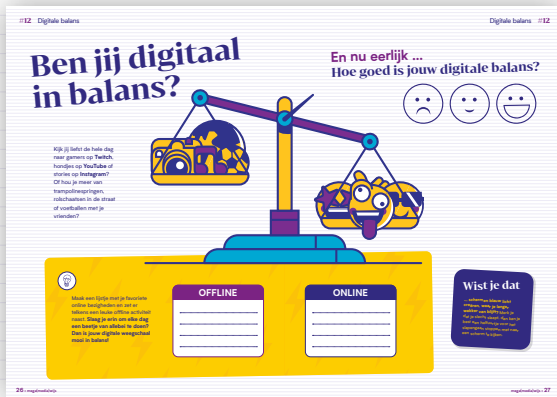
CYBERPESTEN? WAT IS DAT?

Bedenk met de hele klas een **leuke actie** of internet challenge tegen cyberpesten. Post het resultaat op het prikbord van De Schaal van M!

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Heb je al zelf al eens iets negatiefs gezegd over iemand op het internet?
- 2 Ben je ooit al gekwetst geweest door iets wat iemand online zei?
- 3 Was je al eens getuige van cyberpesten? Wat heb je toen gedaan?
- 4 Wat kan je doen als je ziet dat iemand gecyberpest wordt?
- 5 Hoe kan je een slachtoffer van cyberpesten laten voelen dat je hem of haar steunt?

Digitale balans #12

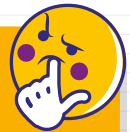
Digitale media zijn niet meer weg te denken uit ons leven. Ook niet uit dat van je leerlingen! Voor velen zijn schermen een manier om zich te ontspannen, maar ze kunnen ook best wel wat invloed hebben op andere vlakken (bv. je sociale leven, je nachtrust, ...) Een goede digitale balans, waarbij je ook genoeg tijd naast het scherm doorbrengt, houdt lichaam en geest gezond. Niet overdrijven dus, maar gewoon met mate genieten van alles dat schermen ons bieden!

Extra lestips

BEN JIJ DIGITAAL IN BALANS?

Zet een **echte weegschaal** in de klas. Laat elke leerling 3 dingen meebrengen (of knutselen) die symbool staan voor hun favoriete online en offline activiteiten. Elke leerling legt zijn activiteit op de weegschaal. Tel op het einde alle on- en offline activiteiten: is jouw klas in balans?

Wist je dat ...

... we vaak onbewust een treintje van apps beginnen maken, zodra we één app openen? Je begint bijvoorbeeld met het lezen van een WhatsApp-berichtje, en voor je het weet breid je wagonnen aan je treintje door je e-mails te checken en Instagram te openen.

... er een woord is voor het negeren van anderen, doordat je te veel met je smartphone in de weer bent? We noemen dit 'phubbing'.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Waarom is het soms goed om je smartphone even in vliegtuigmodus te zetten?
- 2 Bij welke apps vind je het moeilijk om ze weer dicht te doen?
- 3 Zijn er bij jou thuis afspraken rond schermtijd?
- 4 Geven je ouders zelf altijd het goede voorbeeld?
- 5 Vind je van jezelf dat je te veel op je smartphone zit?

#13 Kunstmatige intelligentie

Kunstmatige of artificiële intelligentie (AI); je hoort er steeds meer over. Het is dan ook deel van ons dagelijks leven, want telkens als we naar muziek luisteren op Spotify of een serie kijken op Netflix is er wel een slimme machine die bijleert over onze keuzes. Tof, want zo krijgen we voortdurend persoonlijke suggesties. Maar AI gaat nog veel verder dan dat: semi-zelfrijdende auto's bevatten ook intelligente computers, die het verkeer zo goed mogelijk proberen in te schatten. Toch kan een computer nog altijd fout getraind worden. AI heeft dus zelf nog veel te leren.

Oplossingen

IS EEN WEBSITE EVEN SLIM ALS JIJ?

Waarom lukt het beter bij bepaalde emoji's dan bij andere? **Door het gezichtje.**

Extra lestips

IS EEN WEBSITE EVEN SLIM ALS JIJ?

- Werkt de tool ook als je **zelf een gezichtje** tekent? Laat je leerlingen het eens uitproberen!
- Tot waar mag AI gaan voor jouw leerlingen? Surf naar www.mediawijs.be/afficheai en denk samen na over de **grenzen van AI**. Bespreek klassikaal waarom iets wel of niet aanvaardbaar is voor je leerlingen.

Wist je dat ...

... AI niet helemaal objectief is? Algoritmes voeren bewerkingen uit met de data die ze krijgen. Als ze voor gezichtsherkenning getraind worden met westerse gezichten, dan zullen ze dus moeite hebben om Aziatische mensen van elkaar te onderscheiden.

... de meeste spraakassistenten vrouwelijk zijn? Onderzoek toont aan dat de meeste mensen de stem van een vrouw verkiezen boven die van een man. Vrouwelijke stemmen zouden ons sneller helpen bij het oplossen van problemen.

5x voer voor een klasgesprek

- 1 Welke toepassing van AI lijkt jou wel handig (bv. iets dat je huiswerk kan maken)?
- 2 Hoe kijk je zelf naar AI? Vind je dit een goede uitvinding of niet?
- 3 Zijn er ook nadelen aan AI?
- 4 Welke fouten zouden mensen computers kunnen aanleren?
- 5 Stel je voor: je programmeert een zelfrijdende auto. Een ongeval is niet te vermijden en je moet de computer aanleren om te kiezen tussen het leven van de bestuurder of dat van de voetganger. Wat doe je?

Super(media)wijs #14

Zo, je leerlingen zijn nu ongetwijfeld al een pak mediawijzer! Zullen we dat eens even testen? In deze themales komen verschillende termen uit de vorige lessen terug. Kunnen je leerlingen het kruiswoordraadsel oplossen?

Oplossingen

HORIZONTALAAL

- 4 **kunstmatige**
- 5 **catfish**
- 7 **dertien**
- 8 **cyberpesten**
- 11 **clickbait**
- 12 **cookies**

VERTICAAL

- 1 **stopmotion**
- 2 **portretrecht**
- 3 **influencer**
- 6 **apestaartje**
- 9 **nepnieuws**
- 10 **blauw**

En nu?

Wil je je leerlingen nog meer bijbrengen over de wereld van mediawijsheid?

Neem dan eens een kijkje op www.mediawijs.be/nl/dossiers. Je vindt er allerlei boeiende dossiers over thema's als cyberpesten, reclamewijsheid, gaming en veel meer. Elk dossier bevat:

- Alles wat je als leerkracht moet weten over dit thema
- Mediawijze tips voor iedereen
- Nuttige tools om in de klas mee aan de slag te gaan
- Interessante cijfers en weetjes
- Organisaties waarbij je terecht kan voor hulp of extra info

Mediawijs

woordenboek

Algoritme

Een systeem dat bepaalt wat jij online te zien krijgt.

Auteursrecht

Alleen de auteur van een werk (zoals een liedje of foto) mag zijn materiaal aanpassen en verspreiden, tenzij het gaat om een duidelijke parodie of privékopie. Je kan wel googelen naar rechtenvrije beelden en muziek, die je kan gebruiken zonder toestemming te moeten vragen.

Catfish

Iemand die een nepprofiel aanmaakt om bijvoorbeeld vrienden te maken, een lief te vinden of anderen op te lichten.

Camper

Een speler die zich in een game de hele tijd op dezelfde plek verstoppt.

Chatten

Praten op het internet, bijvoorbeeld via sociale media of online games.

Clickbait

Een veelbelovende titel die de lezer wil verleiden om te klikken.

Cookies

Kleine bestandjes die op je toestel geplaatst worden wanneer je een website bezoekt. Ze houden je zoek- en surfgedrag bij, onder meer om gepersonaliseerde reclame aan jou te kunnen tonen.

Cyberpesten

Een vorm van pestgedrag, waarbij het slachtoffer gepest wordt in een online omgeving. Er zijn een aantal voorwaarden noodzakelijk om te kunnen spreken over cyberpesten, namelijk: 1) het doel is om te kwetsen, 2) er is een machtsonevenwicht en 3) het gedrag komt meermaals voor.

Discord

Een tool die vergelijkbaar is met Skype, waarmee je tekst, video en audio kan delen. Discord wordt vooral gebruikt door gamers, omdat ze zo makkelijk kunnen communiceren tijdens een spel.

Emoji

Een kleine cartoon die je (online) bij tekst kan plaatsen. Vroeger werd dit een 'smiley' genoemd.

Esports

Het professioneel en competitief spelen van games. Esporters nemen deel aan officiële kampioenschappen, waarmee ze geld kunnen verdienen.

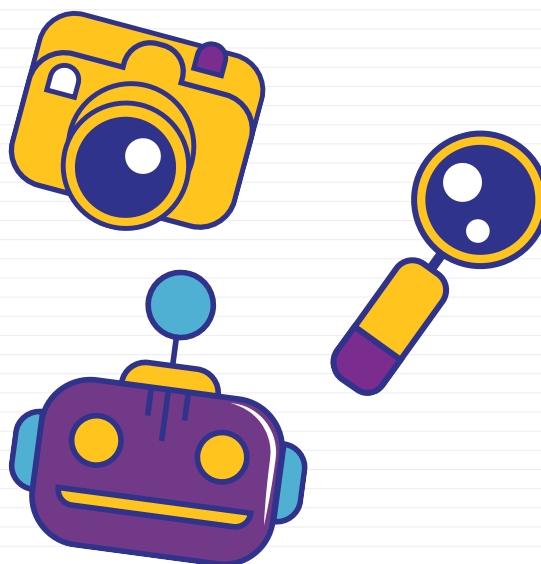
Facebook

Een app en sociaal netwerk waarmee je in contact kan blijven met vrienden en familie. Facebook is vooral bij volwassenen populair. Jongeren gebruiken het ook, maar dan eerder om te chatten.

Filter

Een 'laagje' dat je over je foto's legt wanneer je ze bewerkt. Een filter past de kleuren van je foto aan of kan zelfs heel je gezicht vervormen. Je vindt filters onder andere op Snapchat en Instagram.

Filterbubbel

Een bubbel van online informatie, die gebaseerd is op je individuele kenmerken, voorkeuren en eerdere zoekresultaten. Zoekmachines en sociale media proberen via algoritmes in te schatten welke inhoud jou het meest zal boeien. Daardoor heeft iedereen een andere 'filterbubbel'.

Games

Digitale spelletjes die je speelt via je smartphone, tablet, computer of spelconsole. Ze bestaan in verschillende vormen en maten. In amper een paar decennia zijn games razendsnel geëvolueerd.

GIF

Een korte animatie of een klein stukje video.

Google Maps

Een online app en gps waarmee je de weg kan vinden naar je bestemming.

Google Reverse Image Search

Een toepassing van Google waarmee je afbeeldingen kan opzoeken op het internet.

Haatspraak

Alle uitdrukkingvormen die een groep of persoon aanvallen op basis van minstens één kenmerk, bijvoorbeeld religie of geaardheid.

Influencer

Een persoon met een groot online netwerk, die via sociale media invloed probeert uit te oefenen op volgers. Een influencer kan bijvoorbeeld geld verdienen door producten te promoten.

Instagram

Een app en sociaal netwerk om foto's of video's te delen met je vrienden. Daarbij kan je telkens een korte uitleg of hashtags toevoegen. Het is niet mogelijk om enkel en alleen tekst te delen.

Internet

Een wereldwijd netwerk van computers die met elkaar in verbinding staan.

Internet challenge

Een online uitdaging, waarbij je als gebruiker een filmpje opneemt en toont hoe je de uitdaging aangaat.

Kettingbericht

Een bericht met valse beloftes, op voorwaarde dat je het bericht doorstuurt.

Kunstmatige intelligentie (artificial intelligence)

De technologie die machines zelfstandig doet denken en leren. Door telkens opnieuw gelijkaardige taken te krijgen, 'leert' AI bij en kan het systeem zelf beslissingen nemen. Vaak veel sneller dan wij!

Meme

Een leuke foto of GIF met een grappige tekst in witte blokletters erop.

Messenger

Een chat-app die onderdeel uitmaakt van Facebook.

Nepnieuws

Foute informatie, verpakt als nieuws.

Nieuwspersonalisatie

'Nieuws op maat': het nieuws dat je te zien krijgt is gepersonaliseerd op basis van jouw voorkeuren.

Online privacy

Ook online hebben we allemaal recht op privacy. Zo mogen ouders niet zomaar berichten van hun kinderen lezen zonder toestemming. Om je privacy te beschermen, is het ook belangrijk dat je persoonlijke gegevens niet zomaar deelt met eender welke app, website of persoon.

Phishing

Een techniek waarbij criminelen je proberen op te lichten via valse e-mails, sms'jes of websites. Het doel is om persoonlijke gegevens of geld te ontfutselen, meestal door mensen op een valse link te doen klikken.

Portretrecht

Ook wel bekend als 'recht op afbeelding'. Het portretrecht stelt dat niemand zonder jouw toestemming een foto van jou mag maken of verspreiden.

QR-code

Een code die digitale informatie bevat en naar online bestanden of pagina's kan verwijzen. Als je de code scant, kom je bijvoorbeeld terecht op een website, een foto of een vliegticket.

(Re)spawnen

(Opnieuw) belanden in een virtuele spelwereld, bijvoorbeeld nadat je personage dood is gegaan.

Snapchat

Een app waarmee je heel snel foto's en video's kan versturen naar je vrienden. Uniek aan Snapchat is dat de beelden enkele seconden nadat je ze bekijkt permanent verdwijnen.

Spotify

Een streaming-service om muziek te luisteren. De muziek wordt afgewisseld met reclameboodschappen, tenzij je een betalend abonnement aangaat.

Skin

Iets dat je kan veranderen aan het uiterlijk van je personage in een game, bijvoorbeeld een outfit.

Sociale media

Online platformen en kanalen die contact tussen gebruikers mogelijk maken. Facebook, Instagram en TikTok bekende voorbeelden.

Stop-motionfilmpje

Een filmpje dat bestaat uit verschillende foto's, die achtereenvolgens heel snel achter elkaar geplaatst worden. Zo kan je de foto's tot leven brengen in een verhaal dat je zelf bedenkt.

TikTok

Een sociaal netwerk en app om korte video's te maken en te delen.

Twitch

Een website en app waarop je allerlei livestreams kan bekijken en uploaden. Vaak gaan de livestreams over games. Gamers laten anderen dan meekijken naar hun spelsessie.

Twitter

Een website en sociaal netwerk waarop je korte berichtjes van maximaal 280 tekens kan plaatsen. Deze berichtjes worden 'tweets' genoemd.

Vlog

Een vlog is een videodagboek, waarbij je filmt wat je op een dag of week doet. Iemand die vlogt, noemen we een vlogger.

WhatsApp

Een chat-app die weinig verschilt van (Facebook) Messenger. Via de app kan je chatten met je vrienden, grotere bestanden naar elkaar versturen, spraakberichten inspreken, groepsgesprekken voeren, bellen en videochatten.

Wifi

Een technologie die het mogelijk maakt om toestellen met elkaar te verbinden via een draadloos netwerk.

YouTube

Een website en app waarop je allerlei soorten filmpjes kan uploaden en bekijken. Iemand die filmpjes post op YouTube noemen we een YouTuber.

Zoekmachine

Een online tool waarmee je informatie kan opzoeken op het internet.

Werk het hele jaar aan mediawijsheid in de klas

Wil jij je leerlingen mediawijs maken vanaf de eerste schooldag? De Schaal van M helpt je op weg, op maat van jouw leerjaar!

Tijdens de jaarlijkse wedstrijd van DSVM strijden klassen uit de 3de graad om de titel van

‘Meest Mediawijze Klas van Vlaanderen’

Maar ook voor de rest van de school valt er wat te beleven: in het kader van de wedstrijd kan je van het 1ste tot het 6de leerjaar aan de slag met **gratis lesmateriaal over mediawijze thema's**.

Sla het **Mega Mediawijs Werkboek** voor jouw leerjaar open, neem deze handleiding erbij en maak je leerlingen (mega)mediawijs!!

Meer weten?

www.deschaalvanm.be